

CONCEPCIÓNS E DINÁMICAS OPERATIVAS NO DESENVOLVEMENTO RURAL INTEGRADO*

Joaquín HERREROS ROBLES
Instituto de Desarrollo Comunitario

Discútese o estado actual e as retesías do desenvolvemento comunitario e a animación rural na Europa -que fala máis ben de desenvolvemento local-; os atributos, as formulacións operativas, a contribución dos poderes públicos; a posición da CEE; o aporte do desenvolvemento endógeno; das Iniciativas de Desenvolvemento Local, da animación económica e social; axentes do desenvolvemento e mais a Enxeñería da Animación ó Desenvolvemento, e por fin das UNCEAR e mais os IDC dos que se fai unha valoración.

Animación da actividade económica e social no medio rural.

0. Introducción.

A animación da actividade económica e social, no medio rural, só se concibe hoxe nun contexto de desenvolvemento comunitario. o que supón:

* uns obxectivos ou unha meta final de desenvolvemento; dun desenvolvemento que transcenda -sen excluílo- do simple crecemento económico;

* pero, sobre todo, un plantexamento que facilite á propia poboación interesada -en cada comunidade ou núcleo rural- tomar á súa conta a concepción e materialización das correspondentes accións de desenvolvemento.

Este plantexamento da animación para o desenvolvemento comunitario, que privilexia as dimensións económica e social do desenvolvemento, áchase xa solidamente arraigado en varios países. E os seus resultados, nas diferentes ordes de intervención -económica e social, mais tamén educativa e cultural, de mellora no marco de vida, etc.- comezan a considerarse importantes.

No noso medio rural, o exercicio da animación aínda se restrinxe con frecuencia ó ámbito do socio-cultural, estreitamente entendido como ámbito de actividades para o tempo de lecer. Escasean, polo de agora, as institucións rurais que apunten a obxectivos máis importantes -sen renunciar a aqueles-, orientados a satisfacer as principais carencias e déficits das nosas zonas e localidades máis desfavorecidas, principalmente.

---

* Ponencia presentada ó curso de verán da Universidade de Vigo, Ourense, 1990.

A quen traballamos nesas institucións aquelóutranos esta situación. Sobre todo, porque para superala requírense previsións e medios que escapan ás nosas competencias. Pero tamén porque o propio concepto de desenvolvemento comunitario coas súas especificidades en materia de animación económica e social -que constitúen o tema desta ponencia-, non resulta aínda suficientemente aceptado ou valorado, mesmo por aqueles que asomen ou deberían asumir as devanditas competencias.

Catro puntos ou capítulos de consideracións seleccionei, para abordar este tema, dende unha perspectiva máis práctica ou máis pegada ó terreo, que é a que corresponde ó meu traballo. En liñas xerais trátase de responder ós seguintes interrogantes:

I. ¿Que é ou como se entende, actualmente, o desenvolvemento comunitario no espacio rural europeo?

II. ¿Como contribúe a animación a ese desenvolvemento e, en particular, as súas dimensións social e económica?

III. ¿Que esixencias concretas -de implantación ou adaptación institucional, operativa... - representa todo isto para o noso medio rural?

IV. ¿E cal é, derradeiramente, a experiencia da institución de desenvolvemento comunitario -a Unión de Centros de Animación Rural- que xustifica ou dá pé a estas consideracións?

I. Postulados e dinámicas operativas actuais no desenvolvemento comunitario europeo.

Desenvolvemento local.

Unha primeira consideración é que en Europa xa non se fala de desenvolvemento comunitario, senón de desenvolvemento local. Aínda que ámbolos enunciados expresan unha mesma realidade. Porque o carácter local do desenvolvemento non fai referencia, aquí, tanto á circunscrición do desenvolvemento a un espacio local determinado -que se supón-, coma ó feito da súa concepción e materialización polos propios efectivos da poboación local interesado -expresivamente calificados, a estes efectos, de actores locais do desenvolvemento.

Tamén, obviamente, os postulados ou esixencias básicas do desenvolvemento local coinciden cos atribuídos convencionalmente ó desenvolvemento comunitario:

- a súa dimensión de proceso, por encima de calquera outro plantexamento minimizador en canto a duración, efectividade e alcance;
- o carácter global ou integrado, e non simplemente sectorial dos seus programas ou actuacións;
- a incidencia fonda ou estrutural dos seus obxectivos e actividades, e non soamente accidental ou episódica: resolución de problemas inmediatos; neutralización de situacións específicas de inferioridade, indefensión..., das persoas ou grupos locais;

- a participación xeneralizada ou extensa, directa, efectiva, etc. da poboación local;
- o recurso á educación como modo de potencia-la contribución os actores locais;
- o acceso ás canles de tutela/ apoio/ financiación dos poderes públicos -e, antes, a propia existencia das devanditas canles-.

Formulacións operativas.

A implantación e sustento do desenvolvemento comunitario demandan formulacións ou dinámicas precisas, de natureza social, que favorezan a vixencia dos postulados de- nantes expostos.

Segundo unha concepción ou esquema bastante aceptado -Paul HOUÉE (1) e outros-, o desenvolvemento comunitario derivaría da conxunción de catro elementos -move- mentos ou dinámicas de aproximación ou integración- igualmente importantes:

- un movemento esóxeno e descendente, que achegaría á poboación local os po- deres públicos -incitacións e estímulos; transferencias de información, tecnolo- xía, asistencia técnica; subvencións e axudas;
- un movemento endóxeno e ascendente, que achegaría ós poderes públicos as as- piracións e intereses da poboación local -propostas; reclamacións e demandas; proxectos;
- unha dinámica horizontal de integración sectorial, que garantiría -ou alomenos favorecería- a dimensión global do desenvolvemento;
- unha dinámica horizontal de integración xeográfica, que posibilitaría a difusión ou expansión territorial do desenvolvemento.

Estructuración asociativa.

Destes catro elementos, os tres últimos corresponde arbitralos e facelos efectivos á poboación local, coa incitación e o apoio -primeiro elemento- dos poderes públicos. Tales operacións supoñen -máis aínda, existen- a articulación asociativa da poboación local.

De aquí que o desenvolvemento comunitario non se conciba hoce en Europa -nas de- marcacións rurais onde se atopa consolidado- sen unha estructuración asociativa da po- boación ampla e flexible, consistente e ben diversificada, capaz de suscitar e sustenta-lo movemento endóxeno, e de proxectalo horizontalmente á promoción e sostemento das dinámicas sectorial e xeográfica.

---

(1) Paul HOUÉE, na súa intervención no Encontro Internacional sobre Desenvolvemento rural en zonas desfavorecidas, organizado polo Instituto de Desenvolvemento Comunitario en Guadalajara do 8 ó 10 de outubro de 1987.

De feito, a proliferación de asociacións de primeiro e segundo grao neses países é doada de constatar, así como o seu rexo e dinamismo, e a propia consistencia das súas accións na maioría dos casos.

Nas asociacións de primeiro grao, a poboación artella a súa participación ó redor de obxectivos moi diversos, que privilexian determinados sectores de intervención de natureza cultural ou socio-cultural, educativa, socio-profesional ou socio-económica, etc.

Nas asociacións de segundo e ulterior grao -federacións e unións; confederacións- a confluencia de obxectivos e intereses das asociacións de primeiro grao dá lugar a estruturas de coordinación e servizos, que potencian a efectividade e alcance destas, ó tempo que posibilita o seu acceso a novos empeños.

A contribución dos poderes públicos.

O movemento esóxeno ou descendente, que representa a contribución dos poderes públicos ó desenvolvemento comunitario, mediante incitacións ou estímulo e transferencias -técnicas e económicas-, para ser operativo precisa apoiarse nunhas dotacións de medios suficientes e ben concebidas: fórmulas institucionais e marcos administrativos; equipamentos auxiliares; fondos; persoal...

A estes efectos a administración pública dispón neses países dunha oferta regular de canles de apoio -programas e planos xerais; operacións sectoriais-, ás que poden acceder as asociacións e outras instancias locais interesadas. (En Francia, por exemplo, son canles desta natureza os Contratos do País, os Planos de Ordenación Rural e as Cartas Intercomunais.)

Tamén a presenza das entidades públicas no propio movemento endóxico se fai operativa, de modo directo, mediante a súa participación en estruturas asociativas adecuadas, xunto coas instancias que integran ós efectivos locais. (É o caso dos Comités de Expansión Económica e Social, en Francia.)

A posición da CEE.

A CEE apostou polo desenvolvemento comunitario, na súa actual política de apoio ó medio rural, ó incluírse este apoio entre os seis obxectivos prioritarios da CEE -obxectivo 5b- para o período 1989-1992. Tal política comprende unha instrumentación considerable de axudas por parte dos tres fondos estruturais -FEDER, FEOGA orientación e FSE-, orientadas, preferentemente, a desenvolver o potencial endóxico das rexións, mediante medidas de animación e apoio ás iniciativas de desenvolvemento local.

II. Contribución da animación ó desenvolvemento comunitario.

Desenvolvemento endóxico e desenvolvemento comunitario.

O potencial endóxico dun espazo ou zona rural vén determinado pola capacidade -ou as virtualidades operativas, mellor- da súa poboación para acomete-lo seu propio de-

desenvolvemento, por vía de optimiza-lo aproveitamento dos seus recursos naturais e humanos, en primeiro lugar. Dende esta perspectiva, o desenvolvemento comunitario presupón o desenvolvemento endóxico -ou o desenvolvemento do potencial endóxico- e, de feito é frecuente que na orde práctica se identifiquen ámbolos dous conceptos.

En todo caso, desenvolve-lo potencial endóxico ou promove-lo desenvolvemento comunitario nunha zona rural constitúe un dominio específico da animación, no que a poboación local -por imperativo dos propios conceptos de animación e desenvolvemento comunitario- é á vez suxeito e destinatario inmediato dos seus obxectivos e accións máis selectivos/as.

Competencias e atencións na animación.

Compete á animación, no desenvolvemento comunitario, facilitar á poboación local o máis eficaz desempeño dos seus cometidos no proceso de tomar ó seu cargo, con carácter global, a concepción e materialización de iniciativas/actividades que lle corresponde.

No plano operativo, cabe sinalar aquí dous ámbitos de competencias máis característicos, que fai referencia á:

- estruturación e articulación asociativa da poboación local, segundo intereses e afinidades;
- a potenciación e consolidación das asociacións e estruturas asociativas que se constitúan.

O primeira ámbito require da animación atencións precisas de información e sensibilización; cohesión e dinamización de grupos; xeración, a nivel persoal e colectivo, de cotas de motivación, seguridade, autoconfianza; identificación co feito asociativo; arraigamento local; etc.

Estas atencións diríxense tamén a desactiva-los principais atrancos e freos que supoñen para o desenvolvemento rural, especialmente nas zonas máis desfavorecidas, actitudes fondas da poboación local de individualismo, desconfianza, pasividade, rutina, inseguridade ou autoxenreira...

No segundo ámbito súmanse ás anteriores as atencións de formación, na súa dobre vertente de capacitación básica e cualificación sectorial ou específica. A participación asociativa, mediante o recurso a formulacións privilexiadas ou que favorecen o acceso á educación permanente -grupos de traballo, obradoiros-, constitúe aquí unha canle de integración social e promoción cultural moi efectiva.

Tamén se precisan, por parte da poboación local, algunhas nocións técnicas -non tanto tecnolóxicas- á hora de acoutar e dimensionar -e, antes, adoptar- determinadas iniciativas de desenvolvemento.

---

(1) Artigo 1, punto 2 das disposicións de aplicación do regulamento (CEE) nº 2052/88 ó FEDER e Artigo 3, punto 1 do devandito regulamento.

Iniciativas de desenvolvemento local.

No desenvolvemento comunitario, o tramado institucional e asociativo -tecido social- debe servir de base á adopción de propostas e elaboración de proxectos de iniciativas de desenvolvemento local, e, obviamente, á súa materialización posterior.

Os dominios de intervención, a este teor, fan referencia máis expresa ás principais carencias e déficits da poboación local, en materia de dotacións de infraestrutura e aprovisionamentos básicos; equipamentos e servicios; atencións asistenciais e sociais; vivenda e hábitat; educación e acción cultural; actividade económica e profesional; creación de emprego.

Algunhas iniciativas ou propostas, por máis asequibles, admiten abordarse cos propios medios de que se dispón. Outras, pola súa maior entidade ou implicacións administrativas complexas, requiren o recurso ós poderes públicos e a súa contribución económica, en moitos casos.

É importante por iso, á hora de acoutar sectores e modalidades de intervención, e mesmo iniciativas concretas, acomoda-las propostas ás políticas de desenvolvemento emanadas da administración pública nos seus diferentes niveis: nacional, rexional e provincial ou local.

A animación pode contribuír aquí a achega-la información á poboación local -ás asociacións, mais ben- e a mobilizar ós responsables sociais, para que incoen ante as instancias públicas os procedementos adecuados. Dificilmente pode ir máis lonxe, porque escapa ás competencias da animación toda incidencia directa sobre o movemento esóxeno.

Si, en cambio -xa se dixo- compete á animación potencia-la efectividade, solidez e alcance do tramado asociativo local -en parte, impulsando ou catalizando as dinámicas sectorial e xeográfica- para que o movemento endóxeno se faga máis profuso e consistente. Porque nestas condicións, o movemento endóxeno é quen de incidir no movemento esóxeno, aínda que sexa de modo indirecto.

Animación económica e social.

Na animación para o desenvolvemento comunitario non faltan temas para o debate. O primeiro é o propio apelido da animación: ¿animación social ou socio-cultural?; ¿animación socio-económica?; ¿animación comunitaria? Cada vez máis, os animadores no desenvolvemento local denomínanse axentes de desenvolvemento; e comézase xa a falar de enxeñería na animación para o desenvolvemento... O importante, en todo caso, será pórse de acordo no perfil e status profesional do animador. E mais nas características e contidos da súa formación; e no seu propio traballo.

Outro tema é o da profesionalidade dos animadores no seu traballo, relacionado co feito de que sexan retribuídos ou non. E o da procedencia da súa retribución, no caso de animadores permanentes ou retribuídos. Porque no medio rural, sobre todo nas súas zonas máis fráxiles ou regresivas, son precisos moitos animadores e non é doado nunca, ou case que nunca, atopar vías para a súa contratación ou o seu sostemento económico.

Un tema de maior calado, sen dúbida, é o dos dominios de intervención que prevalecer ou privilexiar no desenvolvemento comunitario rural; e tamén, xa que logo, nos da súa animación.

É obvio que nas zonas rurais máis desfavorecidas, en particular, os factores que determinan estados case xeneralizados de empobrecemento, precariedade, indefensión..., son tanto de natureza material e económica, coma social e cultural; ou educativa, antes. Por iso o desenvolvemento comunitario deberá incidir, de maneira conxunta e equilibrada, en todos eses dominios e nos seus correspondentes sectores e modalidades de intervención.

Non obstante na orde práctica, é dicir, á hora de adoptar e deseñar estratexias e programas concretos, sobre todo para as etapas iniciais -de lanzamento e implantación de operacións/actividades-, imponse moitas veces poñe-lo acento nun ou dous dominios determinados, ós que se lle recoñece -dende unha estimación global e prospectiva, incluso, dos obxectivos ou metas propostos- unha condición de marco de referencia ou fío conductor máis favorable, ou maior poder desencadeante ou capacidade de inducción con respecto ós restantes dominios.

Durante un certo periodo de tempo ten sido frecuente que os dominios cultural e socio-cultural -cultural e social- foran os favorecidos en moitas opcións. Agora xa se impuxo, ou comeza a imporse que sexan os dominios económico e social -estritamente entrenzados- os que resulten favorecidos.

Na maioría dos plantexamentos, a animación da actividade económica -comprendida aquí, con maior ou menor amplitude, a mellora do marco de vida- serve de motivación e marco de referencia ou operativo, incluso, para a animación da actividade social -para enriquecer e dinamiza-lo tecido social.

Este é o plantexamento, tamén, que privilexia actualmente no seu traballo a UNCE-AR, e á súa experiencia voume referir logo.

III. Esixencias da implantación do desenvolvemento comunitario no noso medio rural.

Interese e oportunidade do desenvolvemento rural.

O interese, ou aínda máis, a necesidade do desenvolvemento comunitario para o noso medio rural é patente. Tódalas rexións comprenden zonas ou espazos rurais desfavorecidos. Nalgunhas hai enclaves ou extensións amplas mesmo, con índices de empobrecemento ou regresión elevados, ou ata en proceso de desertización.

A carón desta realidade, as virtualidades do desenvolvemento comunitario para mellora-las condicións de vida da poboación local, anova-las súas estruturas económicas e sociais, eleva-lo seu nivel cultural, favorece-lo asentamento dos xoves, etc. están xa ben contrastadas.

Sobre todo pola experiencia doutros países, onde a práctica do desenvolvemento comunitario é xa un feito consolidado. E onde tampouco falta a testemuña da recuperación ou revitalización de zonas moi deprimidas -algunhas en vías de desertización.

O mesmo tempo a posición adoptada pola CEE, de apoio firme ó desenvolvemento comunitario rural, confire ó momento presente o carácter de oportunidade para calquera empeño de animación nese sentido.

Necesidades de adaptación e cambio.

A implantación do desenvolvemento comunitario no noso medio rural presente, ás diferentes instancias interesadas, serias dificultades de adaptación ou cambio.

En liñas xerais, a contribución dos poderes públicos ó desenvolvemento rural no noso país -o movemento esóxeno- ten sido polo de agora escasa, desorientada e pouco consistente. A falta dunha política xeral de apoio ó medio rural -véñense identificando, polo propio Ministerio e as diferentes Consellerías de Agricultura, agricultura e medio rural-, sumouse a ausencia de planos pluri-sectoriais ou programas-marco. A oferta de axudas -insuficiente e pouco axustada ós intereses reais da poboación local- nunca transcendeu do ámbito sectorial.

No plano das administracións públicas, pois, haberían de producirse cambios importantes. Cambios que virían facilitados, sen dúbida, polo feito xa operativo da mediación da CEE, para quen a experiencia dos países onde o desenvolvemento rural se atopa ben concebido e valorado e reviste un peso considerable.

A nivel das instancias locais tamén se precisan cambios sustantivos, sobre todo pola exigüidade e inconsistencia social actual do tecido social nas zonas rurais. A promoción e consolidación do asociacionismo de primeiro e segundo grao, debería recibir un forte pulo. Os obxectivos e actividades das asociacións haberían de ir gañando en intencionalidade e consistencia; diversificarse, ata cubri-lo espectro de sectores e modalidades de intervención adecuados; achegarse ás necesidades e aspiracións, xerais e mais específicas, das persoas e grupos locais; etc.

Deste xeito o movemento endógeno -e a súa proxección nas dinámicas sectorial e xeográfica- potenciaríase, facéndose tamén máis profuso e efectivo.

E todo iso requiriría uns efectivos importantes de animadores ou axentes de desenvolvemento social, socio-cultural, comunitario...

IV. Animación da vida económica e social nos núcleos rurais desfavorecidos.

(Promoción do asociacionismo rural con fins de desenvolvemento comunitario, mediante operacións/programas de reactivación económica e mellora do medio local: a experiencia da UNCEAR.)

O marco operativo.

A UNCEAR ou Unión de Centros de Animación Rural é unha federación de asociacións rurais, de ámbito estatal, integrada principalmente polos Centros de Animación Rural ou CEAR. Os CEAR son asociacións locais, con fins de desenvolvemento comunitario, aplicadas a satisfacer as necesidades máis específicas das familias rurais que as constitúen, e a contribuír á mellora dos seus marcos de vida -pobos ou núcleos de hábitat disperso.

Integra tamén a UNCEAR a outras asociacións supra-locais, en razón de que colaboran -con adicación exclusiva ou compartida do seu traballo- á implantación e animación dos CEAR. Este é o caso dos Institutos de Desenvolvemento Comunitario ou IDC, institución anterior á UNCEAR e que tivo ó seu cargo a promoción dos primeiros CEAR.

O modelo de programas: fins e obxectivos.

Tanto a UNCEAR coma os IDC -estes, máis no contexto da súa atención ós CEAR-, veñen experimentando dende hai tres anos unha modalidade -un prototipo ou modelo de operacións/programas de animación económica e social, que ten como finalidade acrecentar o potencial endógeno, a nivel local, pola vía de suscitar e catalizar un proceso de desenvolvemento comunitario e de privilexiar nel un plan de obxectivos establecido.

Destes obxectivos uns son fixos -e máis xerais- e outros son variables -e máis sectoriais-, para acomodarse ás especificidades de cada localidade ou zona rural.

Os obxectivos fixos, de singular efectividade en núcleos ou zonas rurais desfavorecidas, son:

- promover e consolidar, a nivel local, un tramado asociativo amplo, constituído por un ou máis ámbitos operativos ou asociacións, a partir dunha estrutura básica e regular de traballo -grupo local de desenvolvemento-;
- favorece-la integración social da poboación e o seu arraigamento local; eleva-lo seu nivel cultural;
- mellora-lo marco de vida; promover operacións/accións para satisfacer-las necesidades locais específicas;
- revitaliza-la actividade económica; xerar novas ocupacións profesionais e promover iniciativas de emprego.

Estructura e dinámica de participación.

O grupo local de desenvolvemento (gld), en cada pobo ou núcleo rural, constitúe a unidade básica de participación. Actúa de elemento motor ou dinamizador con respecto ó resto da poboación, á que integra gradualmente en operacións/actividades, xerais ou sectoriais, relacionadas co elenco de iniciativas emanadas do seu traballo.

Esta mobilización da poboación local, arredor de determinadas iniciativas do gld, favorece o exercicio da participación -de forma máis selectiva ou regular a través de comisións, grupos de traballo, obradoiros- e maila articulación, a nivel local, de ámbitos sectoriais ou núcleos de intereses específicos, que configura máis tarde unha estrutura asociativa permanente. Nesta estrutura o gld pode constituírse en instancia de administración e xestión -xunta directiva, consello rector-.

O grupo local de desenvolvemento.

O peso do programa descansa no gld. Por iso é importante a súa idoneidade; e non menos importante a súa animación.

Compoñen o gld un número reducido de persoas -de oito ou dez a doce ou quince-, coas características convenientes -interese, dispoñibilidade, preparación...- e representativas dos distintos segmentos -condicións e afinidades- da poboación local.

A estrutura e dinámica de funcionamento do gld son as que corresponden a un grupo de traballo, con cometidos de acción/formación e un réxime esixente de adicación ós mesmos: unha ou dúas xuntanzas ou sesións de traballo semanais, de tres a catro horas de duración cada unha.

O contido de traballo do grupo, na súa dimensión operativa, é dobre:

- a reactivación da economía local e a creación de emprego;
- a mellora do marco de vida.

No que portén a un e outro ámbito, conxuntamente, o itinerario de traballo do grupo percorre tres etapas sucesivas, nas que os seus compoñentes:

- analizan e avalían dominios e sectores de intervención; seleccionan e acoutan propostas ou iniciativas concretas (1ª etapa);
- cualifican e dimensionan as iniciativas adoptadas e elaboran ós correspondentes proxectos (2ª etapa);
- acometen a materialización ou implantación dos proxectos elaborados (3ª etapa).

No transcurso da primeira etapa, sobre todo, o estudio do medio local constitúese, para os compoñentes do grupo, en foco de motivación e marco de referencia inmediata.

Tamén determinadas operacións/actividades do estudio do medio, con maiores virtualidades de sensibilización e mobilización, favorecen ó grupo nos seus cometidos de aproximar ou integrar no programa ó resto da poboación.

E, derradeiramente, o estudio do medio garante ó programa a súa inserción nunha dinámica de recoñecemento e avaliación dos recursos naturais e humanos dispoñibles, no entorno local, a efectos de contribuír posteriormente a potencia-la súa utilización.

Animación do grupo e o seu contido de formación.

O contido de traballo do grupo, na súa dimensión formativa, corresponde á adquisición de coñecementos e aptitudes que precisan os seus compoñentes para o cumprimento dos seus obxectivos de índole operativa: dispoñer, elaborar e materializa-los seus proxectos.

A animación do grupo, neste contexto, require para ser efectiva concebirse en réxime mixto de docencia/animación, onde os contidos formativos revisten un particular interese e, na súa programación, exerce de fío conductor o dobre proceso de desenvolvemento económico e social que o programa se propón suscitar e catalizar.

O contido docente do programa, nas súas diferentes unidades didácticas e módulos formativos, fai referencia máis cualificada ós seguintes capítulos de cuestións:

- estudio e valoración do medio local; principais carencias e déficits;

- autoavaliación do grupo; inventario de aportacións exteriores ó marco local a disposición do grupo;
- elementos de información e experiencia, nos dominios da animación e o desenvolvemento rural; escenarios e actores locais no desenvolvemento comunitario;
- tipoloxía de sectores e modalidades de intervención na animación económica e social do medio rural;
- asociacionismo e participación; cometidos de administración e xestión nas asociacións de 1º e 2º grao;
- coñecementos xerais ou básicos complementarios (expresión oral e escrita...);
- nocións sobre a empresa e as súas áreas de actividade; a empresa cooperativa;
- concepción e elaboración de proxectos;
- a contribución dos poderes públicos ó desenvolvemento rural; expectativas de subvencións e axudas;
- esixencias de capacitación e cualificación profesional na actividade laboral; canles e medios para a súa satisfacción.

Outras formulacións do programa.

Ata aquí, fíxose referencia máis explícita a esta modalidade de programas de animación económica e social, aplicada illadamente a un marco local: pobo ou núcleo de poboación rural.

Na práctica, obviamente, está máis xustificada -e é máis efectiva- a súa aplicación a un marco territorial máis amplo: unha zona ou micro-rexión. Os grupos locais de desenvolvemento, neste caso, imponen dunha estrutura de coordinación e animación, a nivel da zona ou micro-rexión, na que se atopan suficientemente representados e que posibilite, ademais, a concepción e elaboración de proxectos supra-locais, para sectores de intervención que interesen espazos comúns a varios marcos locais.

En ámbolos casos, tamén, os programas poden concebirse de xeito que prevaleza a súa condición de operación de desenvolvemento ou o seu carácter de curso, ou de conxunto de cursos de formación para promover ou implanta-lo desenvolvemento. Ambas alternativas, igualmente válidas a determinados efectos, requiren sen embargo coidados e tratamentos de animación específicos, que aconsellen acomoda-la súa adopción ás circunstancias de diversa orde que interveñen: condicións locais, aportacións exteriores, medios financeiros...

Estimación da experiencia de UNCEAR e IDC.

Dende hai tres anos, a UNCEAR e mailos IDC veñen experimentando esta modalidade de programas -na súa dupla concepción de operacións e cursos- en localidades e zonas rurais das 28 e 16 provincias respectivamente, onde se atopan implantadas na actualidade ambas institucións.

Ata o de agora a incidencia deste traballo estímase moi positiva, en termos de revitalización e desenvolvemento do potencial endógeno de localidades e zonas rurais desfavorecidas ou en regresión.

Como resultados máis inmediatos ou aparentes -non máis importantes-, a promoción de asociacións e estruturas asociativas locais poden considerarse, cuantitativa e cualitativamente, moi elevada, como así mesmo a creación de iniciativas locais de emprego.

Neste capítulo, o número de proxectos elaborados achégase ós 600, dos que un 28% xa se materializaron -xerando, aproximadamente, de 1.100 a 1.300 novas ocupacións ou postos de traballo- e outro 36% atópase en fase de materialización, ou en espera de respostas administrativas ou apoios financeiros complementarios. A outro 14 % aínda se lle seguen prestando atencións de animación regulares, xa que dispoñen de expectativas favorables para seren implantados.

A clasificación destes proxectos, segundo sectores e modalidades de intervención, é a seguinte:

SUMMARY Current situation and challenges of the Community development and rural activity in Europe - which shows rather a local development-are discussed; attributes,operational formulations, public institutions contributions; the EEC position; the endogenous development contribution; Local Development Initiatives, social and economic activity; developmet agents and the Development Encouragement Engineering, an finally an assesment of the UNCEAR and the IDC.